

OVE OLSEN SÆLE

FOTBALLENS ETIKK

Idealer og realiteter

FAGBOKFORLAGET

OVE OLSEN SÆLE

FOTBALLENS ETIKK

Idealer og realiteter

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2021 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

ISBN: 978-82-450-3787-6

1. utgave / 1. opplag 2021
E-utgaven er basert på 1. trykte utgave: ISBN 978-82-450-3687-9

Elektronisk tilrettelegging: John Grieg, Bergen

Forsidedesign ved forlaget
Forside:
Skulptur: «Coup de tête» Adel Abdessemed. © Adel Abdessemed / BONO 2021.
Foto: cirtinaclaudiu/Shutterstock.com

Boken er utgitt med støtte fra Kunnskapsdepartementet ved Lærebokutvalget for høyere utdanning.

Forfatteren har mottatt støtte fra Det faglitterære fond.

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

Innhold

Forord 9

Forord av Vegard Fusche Moe 11

Innledning 13

DEL 1
PRINSIPIELL ETIKK 19

Kapittel 1
Generelt om etikk og idrettsetikk 21
Moral og etikk 22
Noen etiske begreper 24
Meta-etikk – ulike måter å strukturere og forstå idrettsetikk på 27
Fotball som idrett – flere idrettsformuleringer med ulik vekting av moral 28

Kapittel 2
Dydsetikk 35
Dyden – arete – mennesker med karakter 36
Begrepet *arete* – moralsk selvrealisering 37
Det gode og lykkelige liv 40
Klokskap – praktisk dømmekraft 42
MacIntyre – etikken blir til i praksisfellesskapet 46
Kritikk av dydsetikken 48
I møte med idretten 49

Kapittel 3
Pliktetikk 51
Kants etiske tenkning – utgangspunkt i menneskets fornuft 52
Det kategorisk imperativ 52
Universaliseringsprinsippet 53
Mennesket – formål i seg selv 58
Autonomiprinsippet 59
Rawls' rettferdighetsetikk 60
I møte med idretten 61

Kapittel 4
Konsekvensetikk 63
Bentham og utilitarismen 63
Egoistisk eller kollektivistisk utilitarisme? 66
Mills forsvar for utilitarismen 66

Handlinger som gir lykke 67
Ulike former for og nivåer av lykke 68
Rorty – strong poets 72
I møte med idretten 73

Kapittel 5
Ontologisk etikk 75
Løgstrup – vi er utlevert til hverandre 76
Den tause og tillitsbaserte etikk 77
Suverene livsytringer – tillit som eksempel 78
Buber – jeg–du- og jeg–det-forholdet 80
I møte med idretten 82

DEL 2
FOTBALLENS ETIKK 85

Kapittel 6
Fotballens historiske utvikling 87
Fotballspillets førmoderne røtter 88
Det moderne fotballspillets utvikling i Storbritannia 90
Planen om en superliga som forble en amerikansk drøm 98
Fotballreglenes historiske endringer og VAR-dømming 101
Fotballens utvikling i Norge 107
Kvinnefotballen 111
Økt kvinneandel i toppfotballen 125

Kapittel 7
Etiske utfordringer i dagens toppfotball 129
Fotballens maskuline preg 129
Rasisme i toppfotballen 131
Rasisme og diskriminering i norsk fotball 132
Fargeblindhet 134
Toppfotball som spetakkel og krigsmetafor 136
Fotball og doping 140
Toppidrettens omfattende ekspertbyrå 144
Kampfiksing 145
Fotball som politisk pressmiddel – boikott av fotball-VM i Qatar 147
Dagens supporterkulturer 149
Dommerfeil 155
NFFs etiske komité 157
Fotballens verdidiagram 159

Kapittel 8
Fotballspillet som etisk modell 163
En etisk modell for spillet 163
Fotballkampen – en liminal sone med ulike grensemarkeringer 164
Spill som uttrykk for overskridelse og moralsk dannelse 167
Spillets tuché og kontingens 170
Fotball som lagspill 171
Publikums- og supporterarenaen som liminalt rom 171

Fotballspillets frivillighet og etos 175
Etiske retningslinjer som spillere og dommer er underlagt 178
Fotballspillets regler og brudd på disse 179

Kapittel 9
En etisk drøftelse av noen caser og aspekter fra fotballen 197
En dydsetisk fortolkning av fotballspillet 197
En kantiansk fortolkning av fotballspillet 205
En utilitaristisk fortolkning av fotballspillet 211
En ontologisk fortolkning av fotballspillet 224

Kapittel 10
Noen aspekter fra breddefotballen 237
Generelt om breddefotball 237
Fair play i breddefotballen 238
Vold i breddefotballen 240
Å ikke ha respekt for spillet, spillerne og dommerne 243
Topping av lag 245
Pengegaloppen i barne- og ungdomsfotballen 249
Et lags moral og motivasjonsklima 251
Fotball og fair play i skolen 253

Kapittel 11
Noen avsluttende bemerkninger 257
Å gjøre unge spillere moralsk autonome 257
Reflekterte praktikere 260
Forbilledlige trenere 261
Sport Education og Space-pedagogikk 262
Siste spilleminutt 264

Litteratur 267

Personregister 285

Forord

Det første man ser med denne boken, er forsiden, da Zinedine Zidane skallet ned Marco Materazzi i VM-finalen i 2006. Det er et øyeblikk som har brent seg fast i mangt et sinn rundt om i verden. Et øyeblikk da en av verdens største og mest aktede fotballkunstnere mister besinnelsen. Han som bare skulle krone sitt livsverk med et VM-gull, må forlate Olympiastadion i Berlin i skam. Denne 5 meter høye bronsestatuen, kalt «Coup de tête» (hodestøt) av kunstneren Adel Abdessemed, og som står utenfor Pompidou-senteret i Paris, kan tjene som et hovedmotiv for denne bokens tematikk: det etiske feltet innenfor fotballen. Fotball er verdens største idrett både i antall aktive og antall tilskuere. Dette enkle spillet med en lærkule som forflytter seg frem og tilbake mellom to lag, hvert med 11 spillere, på en avgrenset bane i 2 x 45 minutter, oppleves av mange som magiske øyeblikk, som engasjerer og setter våre tanker og følelser i sving. Det kan gjelde både fotballens tekniske, taktiske og moralske aspekter. Denne boken ser nærmere på det siste: det moralske. Det er en *lærebok* for dem som studerer idrettsfag i grunnutdanningen og på masternivå, og en *fagbok* for ulike aktører innenfor organisert fotballidrett (spillere, ledere, trenere, foreldre, dommere, supportere osv.), både på topp- og breddenivå. Den vil også kunne leses av folk flest som interesser seg for fotball og/eller etikk.

Boken er en videreføring av mitt tidligere bokprosjekt *Fair play, et dydsetisk perspektiv på idretten* (Sæle, 2013). Der drøftet jeg idretten i lys av aristotelisk dydsetikk. Nå ønsker jeg å ha en bredere etisk tilnærming til idretten ved å ta inn også andre etiske teorier i drøftelsen. Samtidig har boken en smalere inngang til idretten, siden den konsentrerer seg om fotballidretten. Aktuelle idrettsetiske caser og dilemmaer fra toppfotballen og delvis fra breddeidrett vil bli drøftet. Å drøfte etisk teori opp mot ulike praksiser i fotballen vil forhåpentligvis gi farge og liv til det noen vil hevde er idrettsetikkens «svevende» prinsipper og teorier.

Jeg ønsker med denne boken å drøfte de mer prinsipielle, etiske sidene ved fotballen. Det finnes ingen entydige svar på hva som er etisk og moralsk akseptabelt innenfor fotballen, fordi det vil være avhengig av hvilke etiske teorikonsepter man lener seg mot. Å sette en klar og absolutt grenseoppgang mellom moralske og umoralske handlinger innenfor fotballen er krevende, og kanskje umulig, fordi man her stadig blir konfrontert med krevende etiske dilemmaer og gråsoner. Etikk, skal vi se,

dreier seg nettopp om et tilfang av ulike standpunkter, meninger og refleksjoner, fordi det fotballetiske feltet alltid vil stå i spennet mellom ideal og virkelighet, teori og praksis, jf. bokens undertittel: *idealer og realiteter*. Min kone sa til meg en dag vi diskuterte noe av innholdet i boken: «Fotball er ikke en kamp om etikk!» Det er viktig å være seg bevisst dette, at fotball handler om noe langt mer enn bare etikk, og at man i enhver fotballetisk drøftelse kan stå i fare for å ende med en urealistisk, karikert og endimensjonal fremstilling.

Internasjonalt er idrettsetikk et stort fagfelt, i Norge marginalt (Loland, 2015). I norsk sammenheng er det bare utgitt et fåtall fagbøker som omhandler idrettsetiske drøftelser (Thorbjørnsen, 2011; Sæle, 2013; Loland, 2015). Forhåpentligvis vil denne boken, med sitt vide etiske perspektiv på fotballfeltet, utgjøre et fruktbart bidrag til den pågående fotballfaglige og idrettsetiske samfunnsdebatten og bli sett som et bidrag til en kontinuerlig «åpen debatt om faglige og etiske spørsmål i norsk idrett» (Kulturdepartementet, 2017, s. 22).

Arbeidet med denne boken har vært lærerikt og lystbetont. Å skrive bok er et møysommelig arbeid og et langtidsprosjekt. Men tematikken har vært såpass interessant at skrivelysten har vært der hele tiden, et nødvendig driv for å få prosjektet i havn. Jeg arbeider daglig med idrettsetikk ved Høgskulen på Vestlandet, Bergen (HVL). Her har jeg hatt mange fine samtaler med fagkolleger og studenter om idrettsetiske dilemmaer og problemstillinger, refleksjoner som har vært viktige med tanke på skrivingen av denne boken.

Jeg vil takke redaktør Heidi Nordli i Fagbokforlaget som i sin tid fattet interesse for bokprosjektet, og for hennes konstruktive støtte og oppfølging videre frem til utgivelse. Jeg vil også takke fagkolleger og studenter som har bidratt inn i de mange idrettsetiske diskusjoner i de årene jeg har jobbet ved Høgskulen på Vestlandet. Jeg vil også takke medlemmene i forskergruppen *Religion og livstolkning* for konstruktive innspill til første kapittel, samt fagkollega og 1. amanuensis Jon Vegard Hugaas for hans kritiske gjennomlesning av kapittelet om Kant og pliktetikken. Takksigelse går også til fagkollega og professor Vegard Fusche Moe som har skrevet forord til boken. Og sist, men ikke minst: en stor takk til alle de engasjerte trenere jeg har hatt opp igjennom, fra lilleputt- til seniornivå. Jeg nådde aldri lenger enn til 4. divisjonsspill. Men det viktigste med fotballen fikk jeg uansett med meg: den gode følelsen det er å bli spilt med av spillet selv innenfor en kameratslig ramme. Hadde opplevelsen vært annerledes dersom jeg hadde spilt fotball på elitenivå? Det vil forbli et åpent spørsmål, men denne boken vil vise at det finnes flere svar på et slikt spørsmål.

Bergen, april 2021
Ove Olsen Sæle

Forord av Vegard Fusche Moe

Fotball er verdas største idrett. Det er eit spel som betyr mykje for svært mange. Fotball er eit vakkert spel, og det er eit spel på «blodig» alvor. Fotball kan verka enkelt, men det er også samansett. Sjølv om det berre er tre moglege utfall av ein fotballkamp: vinn, tap eller uavgjort, er det uendeleg mange måtar å trena og spela fotball på. Kanskje ligg noko av fascinasjonen for fotballspelet akkurat her? Det er eit spel ein kan gå opp i, bli absorbert. Så er det eit spel det kan vera vanskeleg å forstå eller å meistra godt, men som likevel inviterer oss til å prøva.

Det er ulike måtar å forstå fotball på. Ein kan delta i spelet ute på bana slik spelarar og dommarar gjer, eller ein kan vera ein nær tilretteleggjar for spelet slik trenarar og leiarar er. Så kan ein sjå på spelet, lytta til det, snakka, skriva eller lesa om det slik me ofte ser at supporterar, journalistar, familie og vener, studentar og forskarar og mange andre som interesserer seg for fotball, gjer.

Du har no opna éi av mange gode bøker om fotball. Boka du har framfor deg, er ei lære- og fagbok om fotball og etikk. Det er ei sjeldan, interessant og viktig bok. I ein omfattande fotballitteratur er dette den første boka innanfor landegrensene der forfattaren systematisk drøftar mange av fotballens dilemma og utfordringar frå etiske perspektiv.

Forfattaren viser at kampen om ballen er ein kamp som går langt utover det å scora eller hindra mål eller å dribla eller takla ein motstandar. Fotball er eit spel som er innvevd i verdiar, haldningar og kunnskapar om spelet og kulturar, som saman med ulike etiske perspektiv er med på å forma grunnane våre til at noko blir forstått som rett eller gale, godt eller dårleg, rimeleg eller urimeleg i ulike situasjonar.

Sjølv har eg hatt mange ulike rollar innan fotballen og møtt dagleg ulike moralske dilemma og utfordringar som har skapt *tvil* om kva som kan vera rett eller rimeleg å gjera i ein situasjon. Eg er overtydd om at det er mange med meg som har sakna ei brei og grundig innføring til fotballens etikk som skal hjelpa oss til å avdekka gråsoner i fotball og utvikla ein etisk argumentasjon om spelet som er klar, informert og godt grunngjeven. Det er derfor svært gledeleg at *Fotballens etikk* er ei slik bok som stimulerer og utfordrar den etiske vurderingsevna vår om fotball.

Sogndal, mai 2021
Vegard Fusche Moe

Innledning

Mener usunn kultur har vokst fram i norsk fotball: – Bør absolutt slå hardere ned på det (TV2 sporten.no, 26. oktober 2020)

Heller ti gule enn baklengsmål (Rogalandsavis.no 24. august 2019)

Spiller slått bevisstløs i 5. divisjonskamp: – vi var livredde (*VG*, 13. august 2019)

NFF tar affære om vold på fotballbanen (*VG*, 15. november 2019)

Filmingen og det kyniske jukset i fotballen irriterer meg stadig mer (*Aftenposten*, 8. mai 2018)

15-åring stygt kvestet i 5. divisjon (*Dagbladet* 5. mai 2016)

Her er kvinnefotballens svar på Vinnie Jones (*VG*, 7. november 2009)

Avisoverskriften «Mener usunn kultur har vokst fram i norsk fotball: – Bør absolutt slå hardere ned på det» stammer fra tidligere eliteseriedommer Per Ivar Staberg, som mener det har utviklet seg et for røft språk på fotballbanen. Foranledningen til reportasjen var at Kristiansund-spilleren Flamur Kastrati i en eliteseriekamp kalte Vålerenga-trener Dag-Eilev Fagermo for en «jævla soper», en forseelse som resulterte i fire kampers karantene. Staberg mener at den røffe stilen man ofte forbinder med fotball, har gjort at dommere til dels har sett gjennom fingrene med et røft språk, til tross for at regelverket er tydelig på at grovt språkbruk, hets og trusler kvalifiserer for utvisning. Han mener enkelte banneord, som «faen» bør tillates, mens de «styggeste» ordene, som for eksempel «bitch», bør slås hardt ned på.

Avisoverskriften «Heller ti gule enn baklengsmål» er hentet fra eliteserien og er en uttalelse av Viking-spilleren Zlatko Tripic. Bakgrunnen for reportasjen er at Viking var det eliteserielaget som i august måned i 2019 toppet statistikken med antall gule kort, hele 35 kort. Tripic uttaler videre i intervjuet at han synes det er undervurdert i norsk fotball å ta gule kort, og viser til at det er mer vanlig i utlandet. Man tar et gult

kort for å stoppe en kontring eller for å forhindre en stor sjanse til motstanderlaget. Slike taklinger mener han og treneren Bjarne Berntsen er greit, så lenge man ikke skader motspiller eller risikerer rødt kort.

Neste overskrift, «Spiller slått bevisstløs i 5. divisjonskamp: – vi var livredde», stammer fra en fotballkamp mellom Selbak TIF og Torp IF i 2019. Mot slutten av kampen skjer det fatale at en Selbak-spiller slår ned en motspiller. Han fortsetter å slå spilleren, også etter at han har slått ham bevisstløs. Dommeren uttaler i intervjuet at han aldri har sett noe lignende: «Det var grusomt. Spillerne stod og gråt.» Han påpekte også at det var ingen ufinheter som skulle tyde på at noe slikt kunne skje. En lignende sak skjedde i 2011, da en 15-åring ble slått ned i en 3. divisjonskamp mellom Varegg og Eidsvåg. To Varegg-spillere fikk rødt kort i kampen. Mot slutten av kampen, en stund etter at den første Varegg-spilleren ble utvist, oppstod det en ny taklingssituasjon. Det endte med at en ny Varegg-spiller ble utvist etter å ha slått ned en motspiller. På vei ut av banen skallet han også til en Eidsvåg-spiller som hadde kommet med en bemerkning.

Overskriften «NFF tar affære om vold på fotballbanen» viser til at NFF mer systematisk tar tak i problemet med vold på fotballbanen. Det viser seg at mange slike voldssaker ikke blir anmeldt, noe *VG* i flere tidligere reportasjer har avdekket. Generalsekretæren i NFF blir intervjuet i denne reportasjen, der han er tydelig på at vold på fotballbanen skal anmeldes, og at forbundet nå varsler full gjennomgang av egne rutiner for håndtering av vold og trusler.

Neste overskrift, «Filmingen og det kyniske jukset i fotballen irriterer meg stadig mer», er det den norske fotballeksperten Lars Tjærnås som uttaler. Han har sett seg lei på spillere som legger seg ned og «drar ut tiden». Han har analysert utallige fotballkamper og mener det er en økende tendens, «det er en 'eksplosjon' av akutte benkramper, lårhøner og småstrekker hos lag som leder». Han ønsker dette til livs og foreslår ulike tekniske tiltak for å løse noe av problemet, som tidsbegrensning på dødballer, å forby gjentatte behandlinger på banen eller gult kort dersom spillere setter seg ned noen meter fra dødlinjen eller sidelinjen.

Den neste toppteksten, «15-åring stygt kvestet i 5. divisjon», stammer fra en 5. divisjonskamp mellom Aurskog-Høland (FK2) og Aurskog/Finstadbru (AFSK). En AFSK-spiller (24 år) tar sats og hopper med strake bein inn i en motspiller (15 år) i knehøyde. Den skadede blir sendt til legevakten, 24-åringen blir utvist. Treneren til AFSK uttaler i intervju at han har sett mye i fotball, men denne hendelsen er den verste. Mange husker sikkert en lignende episode i 2001 da Manchester City-spilleren Alf-Inge Håland ble taklet av Manchester United-spilleren Roy Keane. Det viste seg å være en hevnaksjon, fordi Håland fire år tidligere hadde kalt Keane en kylling, at han spilte skadet. Det var også en takling i knehøyde, som resulterte i et ødelagt kne (omfattende korsbåndskade) som aldri ble bra igjen, selv ikke etter operasjon, og som førte til at Håland måtte legge opp.

Avisoverskriften «Her er kvinnefotballens svar på Vinnie Jones» viser til en semifinalekamp mellom det amerikanske universitetslaget New Mexico og Brigham Young University (BYU) der spilleren Elizabeth Lambert (20) dømmes for unfair spill. Du kan se hendelsen på YouTube[1]. I ingressen står det: «Den amerikanske fotballspilleren Elizabeth Lambert sjokkerer med lugging, slag i ryggtavla og stygge taklinger. Nå er hun utestengt på ubestemt tid.» Hun fikk gult kort for overtredelsen i kampen, en hendelse som gikk verden rundt på YouTube. Hun ble i media i ettertid tillagt stereotype fremstillinger og fremstilt som den styggeste kvinnelige spilleren i historien. Selv har hun beklaget hendelsen og begrunnet det med at hun «mistet hodet».

La meg slå fast med en gang at fotball er som regel en idrett med positivt fortegn. Det handler om identitet, tradisjon, idrettsglede, engasjement, forbrødring og «forsøstring», vennskap, selvutfoldelse, selvdisiplin og så mye, mye mer. Jeg kunne skrevet en hel bok om fotballens positive og oppbyggende kvaliteter. Denne boken er ikke en slik bok. Når toppfotballen, og delvis breddefotballen, skal diskuteres med en etisk innfallsvinkel, har jeg valgt å se nærmere på fotballens etiske utfordringer, eller det vi kan kalle fotballspillets *skyggesider*. Men det betyr som sagt ikke at storparten av den fotballen som praktiseres, eller fotballspillet per se (i seg selv), ikke foregår innenfor oppbyggelige rammer. Austad (2004) taler om *idrettens Janus-ansikt*, der den ene siden av ansiktet viser til de gode og oppbyggende idrettsprestasjoner, og den andre siden til idrettens destruktive sider. Fotball som idrett er med andre ord ikke entydig moralsk eller umoralsk, men kan ha karakter av begge deler. Eksemplene over, hentet fra en knippe norske aviser og nettsider, er et tilfeldig utvalg hendelser som strengt tatt viser at fotballidretten på langt nær er «stueren». Denne boken kunne vært fylt opp med slike eksempler om brudd på normer og regler i fotballen.

Mange har (sterke) meninger om idrett, enten det er på topp- eller breddenivå. Det gjelder blant unge og voksne, idrettsaktive og tilskuere. Det gjelder ikke minst innenfor fotball, som er verdens største idrett, målt i utbredelse, aktivitet, medieinteresse og økonomisk omsetning (Goksøyr, 2014, s. 15). Det har mange forklaringer, blant annet at mange har drevet med fotball, eller kjenner noen som gjør det. Og enda flere følger med på fotball fra tilskuerplass. Episoder og (kontroversielle) avgjørelser på fotballbanen diskuteres i mange ulike settinger. Det skjer ikke bare blant fotballsupportere, spillere og trenere, men engasjerte fotballdiskusjoner skjer også på lunsjrommet på de mange arbeidsplasser, i grunnskolen, på høyskoler og universiteter.

Moralfilosofen Øyvind Kvalnes (2006) skrev en gang: «Fotballspillere deltar i et moralsk drama hvor eldgamle, klassiske spenninger i omgangen mellom mennesker stadig kommer til overflaten. Selv er nok spillerne i liten grad oppmerksomme på dette.» Jeg er ikke så sikker på det siste. De fleste av oss er nok opptatt av fotballspillets

1 https://www.vg.no/sport/fotball/i/lBBae/her-er-kvinnefotballens-svar-paa-vinnie-jones

etiske sider, som skyldes det enkle faktum at vi er moralske vesener. Folk flest er opptatt av hva som rett og galt, om verdier og holdninger, prinsipper om rettferdighet, likeverd og solidaritet. En annen forklaring kan være at spillere, trenere og supportere ikke har utviklet et godt nok nyansert etisk språk for en slik bevisstgjøring. Da vil kanskje denne boken hjelpe. Idrettsetiske meningsytringer kan være grunne eller velbegrunnede, alt etter hvem du spør og hvor mye man har tenkt igjennom saken. Det finnes et mangfold av etiske forestillinger om, og holdninger til, idrett generelt og fotball spesielt. Det er slik, som ellers i (stor)samfunnet, at i fotballen må man forholde seg til gitte regler og normer, og noen ganger overholdes ikke disse. Som moralske vesener reagerer vi når vi opplever urettferdighet og sviktende dømmekraft, eller motsatt: når vi opplever edle, uselviske handlinger på, eller utenfor, idrettsarenaen.

Denne boken om *fotballens etikk* handler om etiske anliggender på og utenfor banen, med størst fokus på det som skjer på banen, om dommerens dømming, om spillernes ulike former for regelbrudd og brudd på fotballens etos. Også utenforliggende faktorer som enten på direkte eller indirekte vis har innvirkning på banespillet, vil bli berørt, som kampfiksing, doping, supporteres oppførsel og toppfotball som en markeds- og mediastyrt virksomhet. Ofte blir det moralske aspektet ved idretten plassert innenfor det idrettspsykologiske eller idrettssosiologiske fagfeltet. Med drøftelsen av ulike etiske teorikonsept opp mot fotballidretten gir denne boken etikken en selvstendig plass, samtidig som den også viser til noen psykologiske og sosiale og/eller samfunnsmessige forklaringer.

Bokens etiske drøftelse på fotballfeltet er viktig i en tid da vi erfarer at fotballkulturen er i endring, med en økende kommersialisering, og noen vil hevde økt kynisme. Flere etiske teorier anvendes i denne diskusjonen, og et sentralt dreiepunkt i diskusjonen er hvorvidt eksternalistiske, pragmatiske verdimotiver skal trumfe internalistiske, iboende verdimotiver.

Boken henter kilder fra både fag- og forskningsfeltet og fra populærkulturen, et bevisst grep for å kunne innta både et nedenfra- og et ovenfra-perspektiv på fotballens etikk. Et slikt grep vil kunne gi boken et faglig «tilsnitt» samtidig som den tar opp i seg aktuelle debatter som berører tematikken. Jeg ønsker med et slikt dobbelt grep å skrive frem en mer systematisk presentasjon, fortolkning og analyse av pågående fotballetiske diskurser og tematikker som rører seg i media og blant folk flest.

Første del av boken behandler det etiske feltet. Kapittel 1 gir en nærmere avklaring av begreper innenfor moral/etikk og fotball/idrett. De neste kapitlene gir en presentasjon av etiske teorier/konsepter: kapittel 2 dydsetikk, kapittel 3 pliktetikk/kantianisme, kapittel 4 konsekvensetikk/utilitarisme og kapittel 5 ontologisk etikk/nærhetsetikk.

I andre del av boken beveger vi oss inn på fotballidrettens arena og tar opp dens etiske anliggender. I kapittel 6 presenteres et historisk riss av fotballspillets utvikling

i England og Norge. Det avsluttes med kvinnefotballens historiske utvikling. Kapittel 7 drøfter noen utfordringer knyttet til dages toppfotball, mens kapittel 8 fremstiller en etisk modell for selve banespillet og viser til de aktuelle aktører (dommere, spillere, trenere, supportere) og etiske aspekter og føringer (spillets regler, etos[2] og fair play) som inngår i et slikt spill. Kapittel 9 gir en større etisk drøftelse av fotballen med utgangspunkt i de ulike etikkteoriene presentert i første del av boken. Kapittel 10 ser nærmere på vesentlige etiske aspekter knyttet til breddefotballen. Boken avsluttes med kapittel 11 der det gis noen forslag til nødvendige grep som jeg mener vil være avgjørende for å imøtekomme noen av de etiske utfordringene som bredde- og toppfotballen står overfor.

2 Ordet *etos* kommer av det greske ordet *ehtós* (sedvane) og knyttes til en persons moralske holdning eller karaktertrekk (Caprona, 2013, s. 800). Se mer om dette under begrepet etikk s. 22f.

Del 1

PRINSIPIELL ETIKK